

sobrata? . . . Potem pa naj se kdo čudi, da vera peša, ko že priprosto ljudstvo vidi take zlobnosti na tistih, ki bi mu morali biti vzor poštenosti in resnicoljubja . . . In taki ljudje se drznejo stopiti pred oltar ter darovati Bogu nekrvavo daritev! Potem še kdo vpraša: odkod slaba leta? „Zavoljo grehov takih duhovnikov“. — Temu dostavlja „Soča“: „Vidite, tako je pisal v „Soči“ ljubljeneec naroda, največji rodoljub, najzorniji duhovnik, najplemeniteji človekoljub, dr. Ante Gregorčič, in to v „Soči“, ko še ni bila antikristu zapisana. Sama njegova Nežka je rekla, da so gospod Tone izvrstno pisali in si zaslužijo na tem svetu dunajski mandat, da hodijo na Dunaj „na špas“ in jim ni treba dihati istega semeniškega zraka kakor dva druga njegova tovariša, katera prav po katoliški sovražni, v nebesih mu je pa pripravljen zlat stolec“.

V politiki za stanovske interese opazujemo povsod, da se družijo vsi člani posameznih stanov ne glede na narodnost. Zakaj so škofovske konferencije vseh avstrijskih škofov, zakaj društva odvetnikov, notarjev itd., kjer se največji politični nasprotniki ljubeznivo družijo v dosego svojih koristi? Kdaj napoči veseli dan, ko bode tudi vse avstrijsko učiteljstvo organizovano v eni mogočni falangi?? Glede istrskih učiteljev pravi „Rdeči Prapor“: „Popolnoma naravno je, da bi se morali združiti slovenski in italijanski učitelji v boju za svoje lastne stanovske in življenske pravice, zakaj dokler se bodo gledali kakor pes in mačka, se jim bodo le drugi smejali ter jih teptali.“ Izrečno pa poudarjamo, da tako druženje velja le za stanovske koristi, sicer pa lahko ostane vsak vrl narodnjak ter še ni izdajica, kakor nam klerikalci vedno očitajo, ker se boje take združitve. Njih geslo je le: divide et impera!

O slogi učiteljev in duhovnikov v Istri pa piše imenovani list pomenljive besede: „Učitelji hočejo živeti v slogi, ljubezni in miru z duhovniki. To pojde prav lahko, dokler bodo klerikom prepuščali ves upliv v šoli in komando nad seboj. Tisti hip, ko bodo zahtevali enake pravice za sé in ko bodo tirjali v šoli prvo besedo za znanost, bode pa izginila tista sloga in ljubezen kakor kafra. Istrski učitelji so grozni reveži. Po celi državi se tovarišem ne godi tako slabo, kakor v Istri. To pa je klerikalizmu v prid, ker tako so duhovniki gospodje, učitelji pa hlapci, tako so učitelji odvisni od duhovnikov, tako pa bodo tudi ostali, dokler bodo klerikalizmu prepuščali komando! Boj proti nazadnjaštvu imenujejo „švabski strup“, ne vidijo pa, da jih je klerikalni strup že popolnoma omamil in jim vzel vso močatost.“

Na Kranjskem je baje Črnomeljsko učiteljsko društvo mirno v Gospodu zaspalo. Žalostno znamenje kolegijalnosti in stanovske zavednosti! Tužna nam majka! Ali mislijo tamošnji učitelji, naj se le drugi tovariši vojskujejo, izpostavljajo raznemu grdenju in preganjanju, češ, mi bomo itak uživali vse koristi, katere drugi dosežejo. Odkrito moramo reči, da so delavci mnogo bolje organizovani nego mi. Nimam primerne besede, da bi tako malomarnost dostojno ožigosal.

Lepa šolska poslopja so bila od nekdanj našim klerikalcem trn v peti. Tudi J. Zidanšek, profesor v mariborskem bogoslovju, še v svoji knjigi „Jeruzalemsko romanje“ ne more zatajiti tega sovraštva. Na str. 33 piše: „Najimennitniša in najviša šola (po naše bi rekli vseučilišče) v Kairi je pri mošeji El-Azhar; pa tu si ne smete misliti velikega poslopja z mnogimi šolskimi sobami,

kakor so zdaj v naših krajih šole največja (in seveda tudi najdražja) poslopja.“ Čudno se nam zdi, zakaj duhovniki kot samci potrebujejo toli ogromne farovže, časih celo z 10 sobami. Oj, ti ljuba nevoščljivost!

V Monakovem se je pripetil zanimiv košček klerikalne bedastoče in fanatizma. Trgovec J. W. je imel te dni v izložbi „Christiejeve klobuke“, ki imajo ime od angleškega tvorničarja Christiea. V njegovo prodajalnico je prišel duhovnik B. in zahteval v imenu duhovne oblasti, da naj trgovec te klobuke odstrani, češ, njihovo označenje je roganje do Najvišjega. Duhovnik je imel Christiejeve klobuke za Kristove klobuke. Gegen die Dummheit kämpfen selbst Götter vergebens!

Reše tar.

D o p i s i.

Štajersko.

Zakaj je učiteljstvu socijalizem simpatičen? Strastneje in strastneje se zaganjajo klerikalci v učiteljstvo in pogosteje odmeva iz njihovih vrst klic, da se širi socijalizem med ljudskimi učitelji. Prav brezmiselno bi bilo tajiti, da je v tem marsikaj resničnega; bilo bi pa tudi čudno, da bi ravno slovenski učitelji spali, med tem ko se dramijo njih tovariši po vsem svetu. Pa, ako imajo učitelji drugje dovolj vzrokov, da odpovedujejo starim političnim strankam svoje službe, ima jih slovenski učitelj še mnogo več, zakaj gmotni položaj ljudskega učiteljstva je po vseh slovenskih krajih enako žalosten, in naša zgodovina ni vesela v nobeni smeri. Čas je, da se jasno pove: Ljudski učitelj se po svojih gmotnih razmerah in po svoji odvisnosti prav nič ne razločuje od tvorniškega delavca, njegov položaj je v istini še slabši. Učiteljske plače so sramotno nizke, stanovanje si morajo sami plačati, življenske potrebščine so drage in dražje od dne do dne, mnogo jih mora vzdrževati družine. Vrhutega je pa učitelj takozvani „inteligentni“ delavec; on se mora izobraževati, nabavljati si mora knjig in časopisov, pa ako je skromen, porabi za to po deset kron mesečno — od svoje borne plačice, časih po 2 kroni na dan! Kaj naj mu ostane od njegovega zaslužka za življenje svoje in svojecev?

Tudi takozvani socijalni položaj učiteljev je prečuden, za človeka, ki nima vode v žilah, grozen. Kakor delavec, naj bi bil tudi učitelj vedno ponižen, vendar pa naj bi se povsod „pokazal“, za štafažo seveda. Dandanes sodijo človeka splošno po njegovih dohodkih, in ker ima učitelj navadno prazno mošnjo — kako pa naj bi bilo drugače? — ne velja ničesar v očeh poglavitnikov. Zlasti nekateri župniki menijo še vedno, da smejo pometati s „šomaštom“.

Ali je čudno, če naposled kri vzkipi? Učitelj naj misli vedno na to, da vzgaja mladino, bodočnost, nado naroda, in vedno naj trpi ponižanje, bedo, pogostoma celo zasramovanje! Učitelj živi od svojega važnega in težkega dela, in dokler ne pride do veljave načelo, da se mora delo plačati po tem, kolikor je vredno, ne moremo biti zadovoljni. Evo — zato se širi socijalizem tudi med nami!

Leitgebov spomenik. Na mojo prošnjo je g. tov. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju, prevzel vso akcijo za nagrobni spomenik pokojnega nadzornika Leitgebga, kar s tem naznanjam v svrhu, da gg. tovariši-po-

verjeniki, ki nabirajo prispevke, nje mu pošljejo iste s polami vred do konca vel. srpana t. l.

G. tov. Gradišniku pa izrekam tem potom najsrčnejšo zahvalo, ne zato, ker mi je ne malo skrbi in dela prevzel, ampak zato, ker je s tem častni izid te zadeve zagotovljen!

V Tepanjah, dne 22. rožnika 1900.

Jurko.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.“ Vodstvo Zaveze je poslalo dalmatinskemu učiteljstvu sledeči poziv:

Velecijenjenomu dalmatinskemu učiteljstvu. Predragi drugovi i drugarice! Mi živimo u doba, kada se raznovrstni stališi združuju u svrhu da omoguće svoj obstanak, da poboljšaju svoj položaj i da prisvoje nova prava, Pojedinac malo može, dočim u udruženju je moć i uspjeh. To nam dokazuje vrlo organizacija, do ne davna, brezpravnih i tlačenih radnika.

Imi učitelji svoga naroda, trpljivi smo radnici, nama je napočeno puno dužnosti a nasuprot uživamo malo pravica. Mi imamo mnogo teška djela, a vrlo često — malo jela!

Nije čudo, da se je konačno podignuo po svim stranama i učiteljski „proletarijat“, da se združi u tiješne vrste, da stupi pred svoje djelodavce proseći — ne! — zahtjevajući, da mu dadu ono, što mu ide po božjem i čovječjem pravu!

Iza češkoga, njemačkoga i poljskoga učiteljstva, organizovala se je god. 1887 i „Zaveza slov. učit. društva u Ljubljani“, koja je skupila pod svoje okrilje čitavo slovensko učiteljstvo. Kasnije pristupili su k toj „Zavezi“ i sva hrvatska učiteljska društva Istre, te smo uslijed toga promijenili društvo u „Zavezu avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društava“, koje neka bratsko jugoslovansko učiteljstvo Koruške, Štajerske, Kranjske, Primorje i Dalmacije spaja u jednu samu moguću falangu, da brani naše pravice napram svakomu nasilju i da se zajedno bori za sveopće poboljšanje našega stanja.

Obraćamo se za to bratskomu našem vrlomu dalmatinskemu učiteljstvu s pozivom, da izvoli pospješiti i popuniti organizaciju jugoslovanskoga učiteljstva tim, da se združi u kotarska odnosno u zemaljsko društvo i da uznastoji neka ta društva pristupe „Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društava“.

Čim bude mogućnija, brojnija i veličastvenija naša vojska, tim stalniji će biti naši uspjesi — sjegurnije ćemo pobjediti u našim pravednim težnjama i zahtjevima.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društva“.

Tajnik:

Drag. Česnik

Predsednik:

L. Jelenc.

„Ljubljansko učiteljsko društvo“. Izleta „Lj. učit. dr.“ dne 7. rožnika t. l. v Dolnice in Št. Vid se je vdeležilo nad 40 učiteljev, učiteljic in gostov, med njimi zlasti vrli tovariši iz Št. Vida, v katerih imenu je g. nadučitelj Žirovnik srčno pozdravil Ljubljančane, na kar ga je zahvalil g. predsednik Fr. Gabršek za prijazni sprejem. V Št. Vidu smo si ogledali tudi lepi šolski vrt. Neprisiljena zabava, napitnice in lepo petje je pričalo, da je društvo jako ustreglo s tem izletom svojim članom.

Dne 11. p. m. je imelo društvo svoje redno mesečno zborovanje na I. mestni šoli. G. Iv. Krulec je poročal o enotnih pisnih oblikah. G. poročevalec je jako pridno preštudiral različne pisave in potem sestavil obe abecedi tako, da bodo oblike lepe in lahke. Razkazal je šele slovenski veliki in mali alfabet. Vnela se je daljša debata, katere so se vdeležili gg. nadzornik Levec, Gabršek, Jelenc, Likar in Verbič. Obveljal je predlog g. nadzornika, da naj se obravnava vse oblike še pri

drugih društvenih zborovanjih prav temeljito ter končno pri okrajni učiteljski konferenciji. Tako bomo dobili vendar enkrat toliko zaželeno potrebne enotne pisne oblike, katere se bodo vsaj v Ljubljani rabile. G. predsednika Gabrška se naprosi, da utemelji pri letošnji okrajni konferenciji predlog zastran poprave novčnih izrazov v naših računih. Obisk je bil dober. To je bilo zadnje zborovanje v tekočem šolskem letu. —n.

Iz radovljiskega okraja. Pomotoma je zaostalo poročilo iz radovljiskega okraja; vsled tega sedaj ob kratkem poročam o delovanju našega učiteljskega društva, da se ne bode mislilo, da spi spanje pravičnega.

Dne 19. mal. travna t. l. je imelo društvo občni zbor v prijaznih Lescah. Po običajnem pozdravu g. predsednika se je pregledalo gmotno stanje društva in našlo še nekaj nad 50 K „čepa“. Na to so se volili častni „funkcionarji“ — vsi dosedanji. Predaval nam je prav zanimivo g. L. Stiasny o svojem lanskem potovanju. In sicer je opisal del potovanja iz Trsta preko Grškega, zlasti Atene s svojimi starinami, dalje vožnjo po Egejskem morju in slednjič se je dlje časa mudil v Carigradu in njega okolici. Prav interesantno nam je slikal turški „harem“. Vse pa so dopolnjevale krasne slike in razglednice, tako da je marsikateri v svoji bujni domišljiji šetal po Carigradskih ulicah, deleč neizogibni „bakšiš“. Slednjič se je sklenilo, da se naj letošnje leto hospituje. Določili smo, da se je 7. rožnika hospitovalo v Zasipu, v šoli gospice Franjice Vovkove. Prav zanimivo je gospica predavala v treh oddelkih. Šola je enorazredna. Sedaj pa že vabi odbor na hospitacijo v Kropo v dan 5. mal. srpana. Šola je dvorazredna s celodnevним poukom. Vedno se nas je vdeležilo zborovanja nad 15 članov in toliko nas bode gotovo tudi v Kropi, če ne bode štrajka??

Radovljiško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 5. malega srpana ob 10. uri v Kropi. I. Hospitacija. II. Posameznosti.

K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Štajersko.

Sv. Frančišek Ks. (Vabilo). Gornjegrajsko učiteljsko društvo bode obhajalo Slomšekovo slavnost v spomin stoletnice njegovega rojstva ter obenem tudi zborovalo dne 5. mal. srpana v Mozirju po sledečem dnevnem redu:

A. Zborovanje ob 1/2 11. uri v šoli.

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.

2. Dopisi.

3. Predavanje.

4. Volitev delegatov k „Zavezi“ v Maribor.

5. Slučajnosti, nasveti itd.

Pri tej priliki se bodo pobirali tudi prispevki za nagrobni spomenik umrlemu gospodu nadzorniku Leitgebu.

B. Slomšekova slavnost ob 2. uri popoldne na prijaznem holmcu pri Režeku. Tovariši in tovarišice! Pridite omenjeni dan v polnem številu, da izpolnimo stanovsko dolžnost in da na primeren način proslavimo vrlega slovenskega pedagoga in pesnika.

Zdrami pa se tudi ti petorica in pridi med tovariše-učitelje! Na veselo snidenje!

Josip Terčak,
t. č. načelnik.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo je sklenilo pri svojem mesečnem zborovanju dne 10. rožnika t. l. na Slatini enoglasno, da se vdeleži Slomškovemu slavnosti na Ponikvi. V to svrhu si naroči društvene znake. Istotako je sklenilo, da se pozove „Celjsko učiteljsko društvo“, naj vendar nadaljuje akcijo glede „Spod.-štaj. zaveze“, o kateri naj poroča pri prihodnjem zavezinem zborovanju.

Konjiško učit. društvo bode zborovalo v četrtek, dne 5. mal. srpana t. l. ob desetih popoldne v šoli v Tepanjah po običajnem vzporedju. Važno pa je: 1. volitev delegatov za Zavezino zborovanje; 2. volitev načelnika; 3. pogovor o vdeležitvi Slomškove 100 letnice na Ponikvi; 4. pogovor o letošnjih temah za uradno konferencijo.